

Βρυξέλλες, 26 Νοεμβρίου 2018
(OR. en)

14443/18

ECOFIN 1073
UEM 356
SOC 717
EMPL 537
COMPET 790
ENV 778
EDUC 432
RECH 496
ENER 390
JAI 1158

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Για τον Γενικό Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο κ. Jordi AYET PUIGARNAU, Διευθυντής
Ημερομηνία Παραλαβής:	21 Νοεμβρίου 2018
Αποδέκτης:	κ. Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2018) 770 final
Θέμα:	ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019: Για μια ισχυρότερη Ευρώπη απέναντι στην παγκόσμια αβεβαιότητα

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2018) 770 final.

σνημμ.: COM(2018) 770 final

Βρυξέλλες, 21.11.2018
COM(2018) 770 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ, ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ**

**Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης 2019:
Για μια ισχυρότερη Ευρώπη απέναντι στην παγκόσμια αβεβαιότητα**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2019, η οικονομία της Ευρώπης προβλέπεται να εξακολουθήσει να αναπτύσσεται, με την προσφορά θέσεων εργασίας να ανέρχεται σε πρωτοφανή επίπεδα και την έξοδο εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, οι επενδύσεις και οι υπεύθυνες δημοσιονομικές πολιτικές που εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη, σε συνδυασμό με αποφασιστική δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μεταξύ άλλων, το επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη, συνέβαλαν στην αποκατάσταση της σταθερότητας και την ενίσχυση της ευημερίας που απολαμβάνει σήμερα η ευρωπαϊκή οικονομία. Η απασχόληση έχει αυξηθεί στο πρωτοφανές επίπεδο των 239 εκατομμυρίων ατόμων και η ανεργία έχει υποχωρήσει στα προ κρίσης επίπεδα, βοηθώντας περισσότερα από 10 εκατομμύρια άτομα να εξέλθουν από τη φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό κατά τα τελευταία έτη¹.

Η οικονομία της Ευρώπης εισέρχεται πλέον στο έκτο έτος αδιάκοπης ανάπτυξής της. Η διασπορά των ρυθμών ανάπτυξης εντός της ζώνης του ευρώ είναι η μικρότερη στην ιστορία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Η πραγματική σύγκλιση έχει αρχίσει να ανακάμπτει, καθώς τα κράτη μέλη με χαμηλότερα επίπεδα κατά κεφαλήν ΑΕΠ καταγράφουν υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης. Η σταθερή ανάπτυξη και τα χαμηλά επιτόκια έχουν στηρίξει τη συνεχιζόμενη μείωση των εθνικών δημόσιων ελλειμμάτων, τα οποία στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν επανέλθει στα προ κρίσης επίπεδα. Το επενδυτικό κενό που δημιούργησε η κρίση έχει πλέον σχεδόν καλυφθεί. Μετά από πολλά, δύσκολα χρόνια, η Ελλάδα ολοκλήρωσε με επιτυχία το οικείο πρόγραμμα χρηματοδοτικής συνδρομής, διασφαλίζοντας τη θέση της στον πυρήνα της ζώνης του ευρώ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ωστόσο, δεν ωφελούνται με τον ίδιο τρόπο όλοι οι πολίτες και όλες οι χώρες από την ανάπτυξη της οικονομίας, η οποία παραμένει ευάλωτη στην παγκόσμια αστάθεια και τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προκλήσεις. Έχουν τεθεί οι βάσεις για σταθερή ανάπτυξη στην Ευρώπη. Ωστόσο, η οικονομική ανάπτυξη προβλέπεται να μετριαστεί και αντιμετωπίζει σοβαρούς κινδύνους δυσμενέστερων εξελίξεων. Οι όροι χρηματοδότησης παραμένουν ευνοϊκοί, αλλά αναμένεται σχετική αusterοποίηση τους, καθώς η ανάπτυξη συνεχίζεται, ο πληθωρισμός αυξάνεται και η νομισματική πολιτική ομαλοποιείται σταδιακά. Οι ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών σε χώρες με υψηλό χρέος θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αύξηση του κόστους χρηματοδότησης σε ολόκληρη την οικονομία, συμπεριλαμβανομένου του τραπεζικού τομέα. Σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να σημειώνονται υψηλά ποσοστά ανεργίας και το εισόδημα των νοικοκυριών κυμαίνεται σε χαμηλότερα από τα προ κρίσης επίπεδα. Άλλα κράτη μέλη πάσχουν από υποαπασχόληση ή ελλείψεις δεξιοτήτων. Η αύξηση της παραγωγικότητας είναι υποτονική και η διάδοση των ψηφιακών τεχνολογιών αργή. Οι μακροπρόθεσμες προκλήσεις —όπως η γήρανση του πληθυσμού, η ψηφιοποίηση και οι επιπτώσεις της στην εργασία, η κλιματική αλλαγή και η μη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων— παραμένουν πιεστικές. Στους πρόσθετους παράγοντες κινδύνου περιλαμβάνεται η ταχύτερη αusterοποίηση της

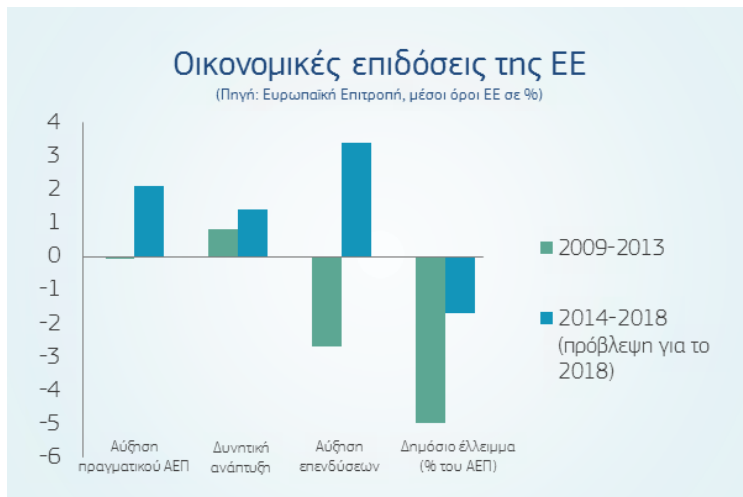
¹ Το σχέδιο κοινής έκθεσης για την απασχόληση για το 2019, που συνοδεύει την Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης, παρέχει πλήρη εικόνα των πρόσφατων εξελίξεων στην απασχόληση και την κοινωνία στην ΕΕ.

νομισματικής πολιτικής στις ΗΠΑ και οι πιθανές επιπτώσεις της στη χρηματοπιστωτική σταθερότητα των αναδύμενων αγορών, οι συνεχιζόμενες γεωπολιτικές εντάσεις που επηρεάζουν το παγκόσμιο εμπόριο, καθώς και η αβεβαιότητα που εξακολουθεί να υφίσταται γύρω από τις μελλοντικές σχέσεις της Ένωσης με το Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι αναδύμενες προκλήσεις και η παγκόσμια αβεβαιότητα μας υπενθυμίζουν ότι η τρέχουσα οικονομική δυναμική παρέχει μια ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί. Οι ανανεωμένες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες, οι καλά στοχευμένες επενδύσεις και η μείωση των επιπέδων χρέους, σύμφωνα με τους κοινούς ευρωπαϊκούς δημοσιονομικούς κανόνες, έχουν ζωτική σημασία για να καταστεί η Ένωση και τα κράτη μέλη της πιο ισχυρή, πιο ανθεκτική και με λιγότερους αποκλεισμούς. Οι οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές πρέπει να διατηρούν τη μακροοικονομική σταθερότητα, να αντιμετωπίζουν τα υψηλά επίπεδα χρέους και να δημιουργούν αποθέματα ασφαλείας έναντι εξωτερικών ή εσωτερικών κλυδωνισμών, ώστε να μετριάζονται οι επιπτώσεις στην απασχόληση και την κοινωνία. Οι επενδύσεις και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να εστιάζονται ακόμη περισσότερο στην ενίσχυση της δυνητικής ανάπτυξης.

Μια οικονομία ανθεκτική και χωρίς αποκλεισμούς θα δώσει στην Ένωση τη δυνατότητα να αξιοποιεί σε παγκόσμιο επίπεδο τα ισχυρά της σημεία και να υπερασπίζεται τα οφέλη της πολυμερούς συνεργασίας και της οικονομικής ολοκλήρωσης. Το ευρώ αποτελεί παράγοντα σταθερότητας και ασπίδα απέναντι σε αυξανόμενους κινδύνους για τις παγκόσμιες οικονομικές προοπτικές. Ωστόσο, η αρχιτεκτονική του χρειάζεται περαιτέρω ενίσχυση. Μια πλήρως ολοκληρωμένη ενιαία αγορά που λειτουργεί εύρυθμα θα συμβάλει επίσης στην προστασία της Ευρώπης από μελλοντικούς κλυδωνισμούς και κρίσεις, ενώ μια πραγματική Ένωση Κεφαλαιαγορών θα απελευθερώσει περαιτέρω χρηματοδότηση για την ανάπτυξη της Ευρώπης. Ο ταχύς εξοπλισμός της Ένωσής μας με μακροπρόθεσμο προϋπολογισμό που αντανάκλα τις ραγδαίες εξελίξεις στην καινοτομία, το οικονομικό περιβάλλον και τη γεωπολιτική κατάσταση είναι επίσης ζωτικής σημασίας για να στηριχθούν οι διαρθρωτικές αλλαγές, να καταστεί η Ευρώπη ισχυρότερη και να βελτιωθεί η συνοχή της ενόψει της αυξανόμενης αβεβαιότητας, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Για να ενισχυθεί η κοινωνική διάσταση της Ένωσης και να τονωθεί η ανοδική σύγκλιση προς καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας, είναι αναγκαίο οι αρχές που διακηρύσσονται στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων να μεταφραστούν σε δράση, τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο.

1. ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΤΗ ΜΕΤΑ: ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ, ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

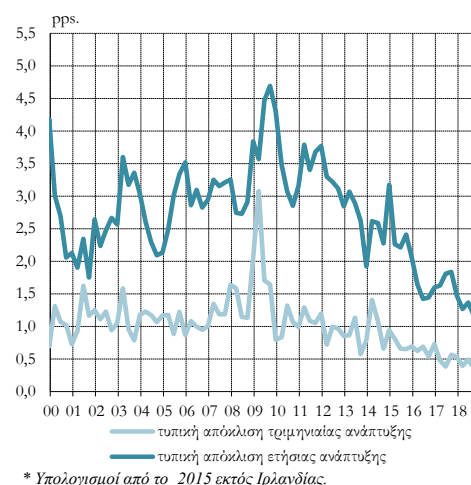

Το 2014, η Ευρώπη μόλις έβγαινε από τη χειρότερη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση εδώ και γενιές. Τα πραγματικά οικονομικά αποτελέσματα μόλις ανέκαμπταν στα προ κρίσης επίπεδα, ενώ μια παρατεταμένη περίοδος χαμηλών επενδύσεων, μαζί με άλλους παράγοντες, δρούσε επιβαρυντικά για την παραγωγικότητα και την

ανταγωνιστικότητα. Υψηλά δημόσια ελλείμματα και άλλες μακροοικονομικές ανισορροπίες απειλούσαν την εύθραυστη ανάκαμψη. Οι κοινωνικές συνέπειες της κρίσης ήταν έντονα αισθητές σε ολόκληρη την Ένωση, με υψηλότερη ανεργία, ιδίως μεταξύ των νέων, αυξανόμενη φτώχεια και εντεινόμενες κοινωνικές ανισότητες.

Σήμερα, η Ευρώπη έχει αφήσει, σε μεγάλο βαθμό, πίσω της την οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Η οικονομία της Ευρώπης εισέρχεται πλέον στο έκτο έτος αδιάκοπης ανάπτυξής της. Αυτή η σταθερή οικονομική ανάπτυξη συνοδεύτηκε από ανάκαμψη των επενδύσεων, ενίσχυση της καταναλωτικής ζήτησης, βελτίωση των δημόσιων οικονομικών και συνεχή δημιουργία θέσεων απασχόλησης, μολονότι με διαφορετικούς ρυθμούς στις διάφορες χώρες. Η διασπορά των ρυθμών ανάπτυξης μεταξύ των χωρών της ζώνης του ευρώ έπεσε στο χαμηλότερό της επίπεδο από την αρχή της νομισματικής ένωσης (βλ. διάγραμμα 1)².

Διάγραμμα 1 - Διασπορά αύξησης του ΑΕΠ στη ζώνη του ευρώ (2000-2018). Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

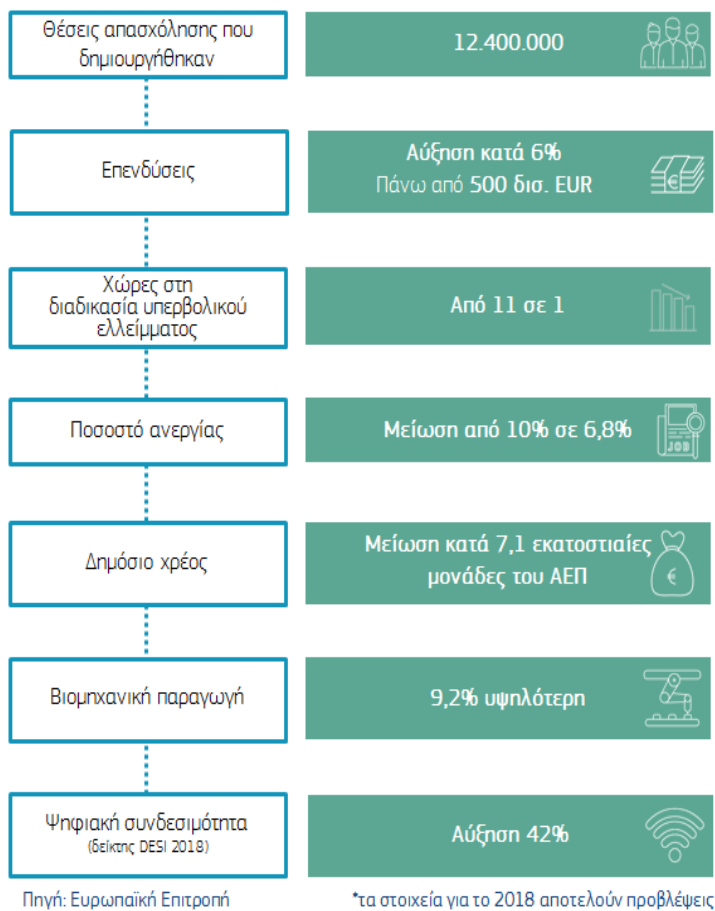

Οι μικροοικονομικές επιδόσεις έχουν επίσης βελτιωθεί κατά τα τελευταία έτη. Το χάσμα παραγωγικότητας σε σχέση με τις ΗΠΑ έχει σταθεροποιηθεί και η παραγωγή στον μεταποιητικό τομέα της ΕΕ έχει αυξηθεί σημαντικά. Τα μεταποιημένα προϊόντα και οι υπηρεσίες της Ευρώπης έχουν διατηρήσει την ελκυστικότητά τους στην παγκόσμια αγορά, παρά τη μειωνόμενη ζήτηση από αναδυόμενες αγορές και τις υψηλότερες τιμές του πετρελαίου. Η ψηφιακή συνδεσιμότητα μεταξύ κρατών μελών έχει επεκταθεί κατά περισσότερο από 40 % από το 2014.

² Βλ. επίσης την ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για το 2017 (Απρίλιος 2018), στην οποία επισημαίνεται επίσης ότι, το 2017, οι διαφορές των ρυθμών ανάπτυξης εντός της ζώνης του ευρώ, υπολογιζόμενες σε τυπικές αποκλίσεις στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, ήταν οι χαμηλότερες από το 1998 (το 1998: 1.47σ, ενώ το 2017: 0.75σ).

Κατά την ανάληψη των καθηκόντων του, ο πρόεδρος Juncker παρουσίασε ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για «Απασχόληση, ανάπτυξη, δικαιοσύνη και δημοκρατική αλλαγή». Η απασχόληση, η ανάπτυξη και οι επενδύσεις βρίσκονταν ακριβώς στην κορυφή των 10 προτεραιοτήτων που παρουσιάστηκαν. Έκτοτε, η συντονισμένη τόνωση των επενδύσεων, η ανανεωμένη δέσμευση για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και η άσκηση υπεύθυνων δημοσιονομικών πολιτικών αποτελούν τους τρεις κύριους πυλώνες για την οικονομική και κοινωνική πολιτική της ΕΕ. Σύμφωνα με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές³, τα στοιχεία αυτά έχουν σχηματίσει ένα ενάρετο τρίγωνο, το οποίο έχει συμβάλει στην ενίσχυση της ανάκαμψης και τη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης.

Από το 2014...

Το επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη έχει συμβάλει σημαντικά στην εκπλήρωση των υποσχέσεων που δόθηκαν το 2014⁴. Έχει ήδη αυξήσει το ΑΕΠ της ΕΕ κατά 0,6 % και αναμένεται να συμβάλει περαιτέρω κατά 0,7 % έως το 2020. Έχει διευκολύνει τη διοχέτευση δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων σε έργα που διασφαλίζουν μακροπρόθεσμη ανάπτυξη. Συμπληρώνοντας τις εθνικές δράσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, το σχέδιο Juncker έχει τονώσει και διαφοροποιήσει τη διαθεσιμότητα χρηματοδοτικών μέσων κατά τη διάρκεια της ανάκαμψης. Υπολογίζεται ότι οι δραστηριότητες στο πλαίσιο του σχεδίου έχουν ήδη στηρίξει τη δημιουργία περισσότερων από 750 000 θέσεων απασχόλησης, ενώ αυτός ο αριθμός αναμένεται να αυξηθεί σε 1,4 εκατομμύρια έως το 2020.

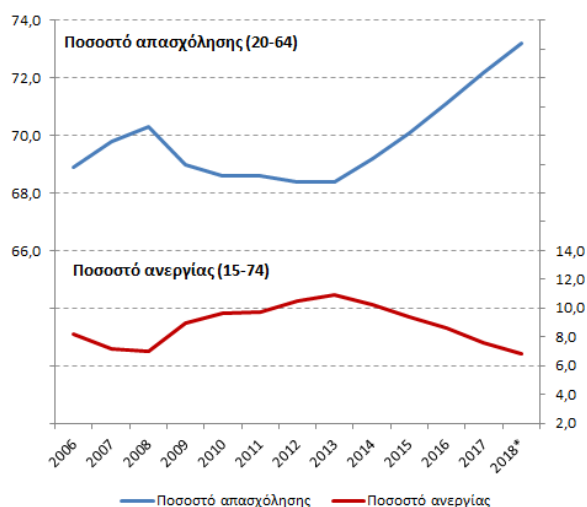
³ Όπως καθορίζονται στην απόφαση (ΕΕ) 2018/1215 του Συμβουλίου, της 16ης Ιουλίου 2018, σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών και στη σύσταση (ΕΕ) 2015/1184 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουλίου 2015, σχετικά με τις γενικές κατευθυντήριες γραμμές των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων: Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη: απολογισμός και επόμενα βήματα, COM/2018/771 final.

Η πρόοδος που έχει σημειωθεί προς τη διασφάλιση υγιών δημοσιονομικών πολιτικών και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων είχε ουσιαστική σημασία για τη μείωση των επιπέδων χρέους και την τόνωση της δημιουργίας περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις έχουν στηρίξει την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και την απασχόληση, διευκολύνοντας παράλληλα τη μείωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Η διαδικασία αυτή στηρίχθηκε περαιτέρω με την ενσωμάτωση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο από το 2018. Η δημοσιονομική πειθαρχία έχει διαφυλάξει τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα σε πολλά κράτη μέλη. Τα δημόσια οικονομικά έχουν πλέον πιο υγιή βάση, μολονότι σε χώρες με υψηλό χρέος πρέπει να δημιουργηθούν εκ νέου δημοσιονομικά αποθέματα με σταθερότερο τρόπο. Η ποιότητα των δημόσιων δαπανών βελτιώθηκε, επίσης χάρη και στην ανάκαμψη των επενδύσεων. Οι βελτιωμένες συνθήκες για τις επιχειρήσεις, μεταξύ άλλων, τα μέτρα για την ελάφρυνση της διοικητικής επιβάρυνσης ή τη βελτίωση της αποδοτικότητας των φορολογικών συστημάτων, είχαν επίσης ουσιαστική σημασία για τη δημιουργία του κατάλληλου κανονιστικού περιβάλλοντος και την προώθηση κλίματος επιχειρηματικότητας και δημιουργίας θέσεων απασχόλησης. Η πρόοδος σε εθνικό επίπεδο και επίπεδο ΕΕ σε τομείς όπως οι υπηρεσίες, οι υποδομές, οι ευρυζωνικές επικοινωνίες, η ενέργεια, οι μεταφορές, η κυκλική οικονομία, οι μεταρρυθμίσεις της αγοράς εργασίας, η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η εκπαίδευση, η έρευνα, η κατάρτιση και η καινοτομία δημιούργησε νέες ευκαιρίες για θέσεις απασχόλησης και ανάπτυξη.

Όλες αυτές οι εξελίξεις προώθησαν την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς και συνέβαλαν σε ουσιαστικές βελτιώσεις των συνθηκών στην αγορά εργασίας και την κοινωνία. Το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών ανήλθε στο 73,2 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2018, το υψηλότερο επίπεδο που έχει ποτέ καταγραφεί στην ΕΕ (βλ. διάγραμμα 2). Με την τρέχουσα τάση, η ΕΕ βρίσκεται στον σωστό δρόμο για να επιτύχει τον στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για ποσοστό 75 % το 2020. Ως αποτέλεσμα, παράλληλα, το ποσοστό ανεργίας έπεσε πρόσφατα στο 6,8 %, δηλαδή στα προ κρίσης επίπεδα. Η

Διάγραμμα 2 - Εξελίξεις στην αγορά εργασίας

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ
 *2ο τρίμηνο του 2018 και 3ο τρίμηνο του 2018 για ποσοστό απασχόλησης και ανεργίας, αντίστοιχα (προσαρμοσμένα στις εποχικές διακυμάνσεις)

μακροχρόνια ανεργία και η ανεργία των νέων επίσης μειώνονται. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη, παραμένουν υψηλές. Χάρη στις βελτιωμένες συνθήκες στην αγορά εργασίας, ο αριθμός των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, ο οποίος ανήλθε στα 113 εκατομμύρια το 2017, μειώθηκε για πρώτη φορά κάτω από τα προ κρίσης επίπεδα. Παρόλα αυτά, τα επίπεδα φτώχειας των εργαζομένων είναι υψηλά και αυξάνονται σε αρκετά κράτη μέλη. Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση, ιδίως για τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρίες και τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών.

2. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί, οι εξωτερικοί κίνδυνοι και οι προκλήσεις αυξάνονται, γεγονός που καθιστά απαραίτητη μια ισχυρότερη και ενιαία ευρωπαϊκή απόκριση. Από την άνοδο της Κίνας στην παγκόσμια αλυσίδα αξίας έως τη διατάραξη της μεταπολεμικής οικονομικής τάξης από τις ΗΠΑ μέσω αυξανόμενου εμπορικού προστατευτισμού, η ΕΕ θα πρέπει να αντεπεξέλθει στην πρόκληση ενός αβέβαιου και ραγδαίως μεταβαλλόμενου παγκόσμιου περιβάλλοντος.

Η μελλοντική ευημερία εξαρτάται από την ικανότητα της Ευρώπης να αντιμετωπίσει ευπάθειες που εξακολουθούν να υφίστανται, να δώσει απαντήσεις στις πιο μακροπρόθεσμες προκλήσεις και να αντέξει τους αυξανόμενους παγκόσμιους κινδύνους. Η παγκοσμιοποίηση έχει στηρίξει την οικονομική ανάπτυξη, αλλά δεν έχει αποφέρει σε όλους τα ίδια οφέλη. Ορισμένες περιφέρειες και ορισμένοι τομείς δυσκολεύονται να αξιοποιήσουν στο έπακρο την ολοκλήρωση της αγοράς και την τεχνολογική καινοτομία. Εξακολουθούν να σημειώνονται υψηλά επίπεδα εισοδηματικής ανισότητας, παρά τις ευνοϊκές οικονομικές συνθήκες.

Σε πολλά κράτη μέλη, η υποτονική δυναμική των μεταρρυθμίσεων, η χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας και τα υψηλά επίπεδα χρέους αποτελούν τροχοπέδη για το αναπτυξιακό δυναμικό της οικονομίας. Η γήρανση του πληθυσμού, η ψηφιοποίηση και η κλιματική αλλαγή ασκούν αυξανόμενη πίεση στο εργατικό δυναμικό, τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας και τη βιομηχανία μας, γεγονός που καθιστά αναγκαία την καινοτομία και τις μεταρρυθμίσεις για να διατηρηθεί το υψηλό βιοτικό επίπεδο.

Πλαίσιο: Κύριοι κίνδυνοι και προκλήσεις

- ✓ *Ευπάθειες που εξακολουθούν να υφίστανται:* χαμηλή αύξηση της παραγωγικότητας· εισοδηματική ανισότητα, καθώς και βραδεία μείωση της φτώχειας· περιφερειακές και εδαφικές ανισότητες· υψηλό δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, καθώς και άλλες εναπομένουσες μακροοικονομικές ανισοροπίες, ιδίως εντός της ζώνης του ευρώ.
- ✓ *Βραχυπρόθεσμες προκλήσεις:* άνοδος του προστατευτισμού και γεωπολιτικές εντάσεις που επηρεάζουν τις εμπορικές σχέσεις· αστάθεια στις αναδύμενες αγορές· αναντιστοιχίες δεξιοτήτων και ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε ορισμένες χώρες και ορισμένους τομείς· μετανάστευση· βραδεία διάχυση νέων ψηφιακών τεχνολογιών· σταδιακή κατάργηση των κινήτρων που παρέχονται από τις κεντρικές τράπεζες· απώλεια της μεταρρυθμιστικής δυναμικής / κίνδυνοι αντιστροφής των μεταρρυθμίσεων και επιδείνωση των δημοσιονομικών ανισοροπιών.
- ✓ *Μεσοπρόθεσμες/μακροπρόθεσμες προκλήσεις:* αξιοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού της ψηφιοποίησης· επιπτώσεις των τεχνολογικών μετασχηματισμών στους εργαζομένους και σε συγκεκριμένους τομείς· επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών και ο ρόλος της μετανάστευσης· μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή σε αυτή· βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων.

Η μακροοικονομική σταθερότητα και τα υγιή δημόσια οικονομικά εξακολουθούν να αποτελούν προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Από αυτήν την άποψη, η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και η εκ νέου δημιουργία δημοσιονομικών περιθωρίων

ελιγμών είναι αλληλοενισχυόμενες: μεταρρυθμίσεις που τονώνουν την ανάπτυξη οδηγούν σε χαμηλότερα επίπεδα χρέους, ενώ η μείωση του χρέους μπορεί να δημιουργήσει χώρο για επενδύσεις και ανάπτυξη. Μολονότι όλες οι χώρες θα πρέπει να άρουν τα εμπόδια στις επενδύσεις, η ενθάρρυνση των χωρών της ζώνης του ευρώ με μεγάλα πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών να επενδύσουν θα συμβάλει στην επανεξισορρόπηση.

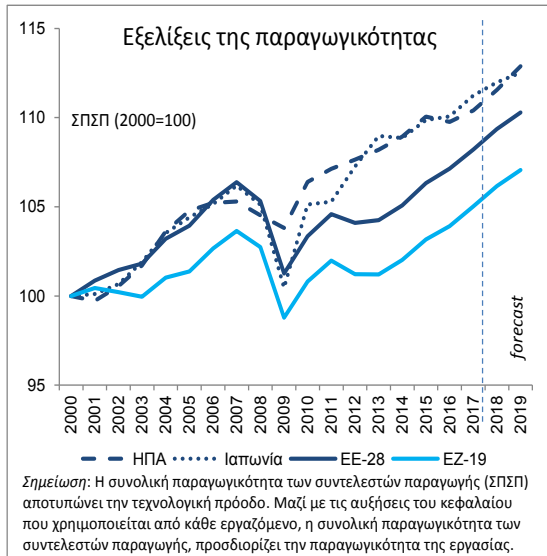
Για την αντιμετώπιση πιθανών μελλοντικών κλυδωνισμών απαιτείται να σημειωθεί πρόοδος, η οποία έχει καθυστερήσει πολύ, όσον αφορά την εμβάθυνση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Πρέπει να δοθεί έμφαση στην επείγουσα ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης —συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας μηχανισμού ασφάλειας για το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης— και στη δημιουργία ουσιαστικής κεντρικής λειτουργίας σταθεροποίησης για την αντιμετώπιση μεγάλων ασύμμετρων κλυδωνισμών, ενώ παράλληλα να διατηρηθούν ισχυρά κίνητρα για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις σε εθνικό επίπεδο. Η Επιτροπή έχει υποβάλει αρκετές συγκεκριμένες προτάσεις για την επίτευξη αυτού του στόχου, για τις περισσότερες από τις οποίες αναμένεται πλέον έγκριση από το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Οι παγκόσμιες οικονομικές αβεβαιότητες επηρεάζουν τις επιχειρήσεις και την εμπιστοσύνη των καταναλωτών, καθώς και τις οικονομικές προοπτικές. Το γεγονός αυτό αυξάνει το κόστος που έχει η καθυστέρηση της δράσης και ενισχύει τα επιχειρήματα για την εδραίωση του διεθνούς ρόλου του ευρώ. Με ισχυρή οικονομία, η ΕΕ θα έχει τη δυνατότητα να αξιοποιεί σε παγκόσμιο επίπεδο τα ισχυρά της σημεία, προάγοντας την πολυμερή συνεργασία.

Ο αυξανόμενος προστατευτισμός και οι εμπορικές εντάσεις στο παγκόσμιο επίπεδο έχουν επίσης μεγεθύνει τη σημασία που έχει η εύρυθμη λειτουργία της ενιαίας αγοράς⁵. Για τον μετριασμό αυτών των απειλών, είναι ουσιαστικής σημασίας να υλοποιηθούν ταχέως εκκρεμούσες μεταρρυθμίσεις στις κεφαλαιαγορές και τις αγορές ενέργειας και την ψηφιακή οικονομία, να ληφθούν αξιόπιστα μέτρα επιβολής και να συνεχιστούν οι μεταρρυθμίσεις της αγοράς προϊόντων και υπηρεσιών σε εθνικό επίπεδο. Η έγκριση των προτεινόμενων μέτρων της ΕΕ⁶ για την ενίσχυση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού με τη θέσπιση σαφών και δίκαιων κανόνων αποτελεί καίρια προϋπόθεση για να διασφαλιστεί ότι τα οφέλη της εσωτερικής αγοράς για τους πολίτες είναι ευρύτερα. Μια συμφωνία σχετικά με εναρμονισμένους κανόνες για ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών θα άρει τα διασυνοριακά φορολογικά εμπόδια και θα ωφελήσει τις επιχειρήσεις στην ενιαία αγορά.

⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Η Ενιαία Αγορά σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο. Ένα μοναδικό πλεονέκτημα που χρειάζεται ανανεωμένη πολιτική δέσμευση, COM/2018/772 final.

⁶ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αρχής Εργασίας, COM/2018/0131 final.

Διάγραμμα 3 — Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, η συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής στη ζώνη του ευρώ υστερεί έναντι των κυριότερων ανταγωνιστών σε παγκόσμιο επίπεδο (βλ. διάγραμμα 3). Η τόνωση της παραγωγικότητας έχει καθοριστική σημασία για τη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης. Ειδικότερα, η τόνωση της παραγωγικότητας μπορεί να επιτρέψει στην ΕΕ να παραμείνει ανταγωνιστική, να στηρίξει την αύξηση των μισθών, να δημιουργήσει ποιοτικές θέσεις απασχόλησης και να προωθήσει την ανοδική σύγκλιση όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο. Η μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγικότητας θα

δώσει επίσης τη δυνατότητα στην ΕΕ να επεκτείνει τη συμβολή της στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τις επιδόσεις παραγωγικότητας μεταξύ επιχειρήσεων, περιφερειών και τομέων στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, η αύξηση της παραγωγικότητας στους περισσότερους τομείς υπηρεσιών δεν συμβαδίζει με τη μεταποίηση και με τον διεθνή ανταγωνισμό. Το γεγονός αυτό επηρεάζει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, καθώς 9 στις 10 νέες θέσεις απασχόλησης έχουν δημιουργηθεί σε τομείς υπηρεσιών. Στα περισσότερα κράτη μέλη, οι πλέον παραγωγικές επιχειρήσεις έχουν αυξήσει την παραγωγικότητά τους, ενώ οι λιγότερο παραγωγικές επιχειρήσεις παραμένουν στάσιμες. Από το γεγονός αυτό προκύπτει ότι έχει επιβραδυνθεί η τεχνολογική διάδοση από τις πλέον καινοτόμες επιχειρήσεις στην υπόλοιπη οικονομία. Η βελτίωση της καταναμητικής αποδοτικότητας θα συμβάλει στη μεταφορά κεφαλαίου και εργασίας από λιγότερο προς περισσότερο παραγωγικές επιχειρήσεις, μειώνοντας τη διασπορά και αυξάνοντας συνολικά την παραγωγικότητα. Δεδομένου ότι η παραγωγικότητα αποτελεί κινητήρια δύναμη για την αύξηση των μισθών, η εξέλιξη αυτή θα έχει επίσης αυξητική επίδραση στους μισθούς.

Για να ακμάσουν οι όλο και περισσότερο ψηφιοποιημένες και παγκοσμιοποιημένες οικονομίες απαιτούνται μεγαλύτερες και εξυπνότερες επενδύσεις στις δεξιότητες και την εκπαίδευση. Η ψηφιοποίηση προσφέρει σημαντικά οφέλη, αλλά συνεπάγεται επίσης προκλήσεις για εργαζομένους και εργοδότες. Η συνεχιζόμενη τεχνολογική μετάβαση έχει ως αποτέλεσμα την ταχεία αναδιάρθρωση, ακόμη και σε παραδοσιακές βιομηχανίες, για την οποία απαιτείται εργατικό δυναμικό με καλύτερα επαγγελματικά προσόντα, καθώς και αναβάθμιση δεξιοτήτων. Ακόμη και τώρα, οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων είναι σημαντικές, καθώς το 40 % των εργοδοτών στην ΕΕ αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά την πρόσληψη ατόμων με τις κατάλληλες δεξιότητες. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ, τα ποσοστά απασχόλησης των εργαζομένων με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο είναι χαμηλότερα από αυτά των εργαζομένων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο κατά σχεδόν 30 ποσοστιαίες μονάδες. Πάνω από 60 εκατομμύρια ενήλικοι δεν διαθέτουν τις απαραίτητες δεξιότητες γραμματισμού, αριθμητισμού και ψηφιακές δεξιότητες.

Οι ευρείες περιφερειακές και εδαφικές ανισότητες παραμένουν ένα βασικό ζήτημα που εμπνέει ανησυχία. Η ΕΕ έχει λειτουργήσει ως μοναδική μηχανή σύγκλισης, συμβάλλοντας στη διασφάλιση μεγαλύτερης συνοχής εντός και μεταξύ των κρατών μελών σε μια διευρυμένη Ένωση. Ωστόσο, σε πολλές χώρες της ΕΕ, ορισμένες περιφέρειες υστερούν. Αν και η ευημερία των φτωχότερων περιφερειών έχει αυξηθεί από το 2010, το οικονομικό τους χάσμα με τις πλουσιότερες περιφέρειες έχει διευρυνθεί. Η τεχνολογική αλλαγή και η ενεργειακή μετάβαση θα μπορούσαν να μεγαλώσουν αυτό το χάσμα, εκτός αν ληφθούν κατάλληλα μέτρα για την τόνωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας (π.χ. δημιουργία κινήτρων για την υιοθέτηση νέων τεχνολογιών και την εκ νέου κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, αντιμετώπιση της δημογραφικής παρακμής). Από αυτήν την άποψη, οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται μέσω της πολιτικής συνοχής της ΕΕ έχουν σημαντικό ρόλο, παράλληλα με εθνικές μεταρρυθμίσεις προσανατολισμένες προς την τόνωση της δυνητικής ανάπτυξης, την αποφυγή των αποκλεισμών και τη χρηστή διακυβέρνηση. Με τις προτάσεις της Επιτροπής για το νέο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο προάγονται ισχυρότεροι σύνδεσμοι μεταξύ των αναγκών για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που προσδιορίζονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και των ευρωπαϊκών επενδύσεων στα κράτη μέλη, με σκοπό την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της συνοχής.

Ακόμη και αν η εισοδηματική ανισότητα είναι χαμηλότερη στην ΕΕ σε σύγκριση με άλλες ανεπτυγμένες οικονομίες, εξακολουθεί να κινείται σε υψηλότερα από τα προ κρίσης επίπεδα. Στόχος του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων είναι να εξασφαλιστεί η σύγκλιση προς καλύτερες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης. Εν προκειμένω, οι μεταρρυθμίσεις έχουν καθοριστική σημασία, μεταξύ άλλων, η δημιουργία συστημάτων κοινωνικής προστασίας χωρίς αποκλεισμούς και ευνοϊκών προς την ανάπτυξη, δικαιότερων φορολογικών συστημάτων και θεσμικών φορέων της αγοράς εργασίας που συνδυάζουν αποτελεσματικά την ευελιξία με την ασφάλεια. Καθώς αναδύονται νέες μορφές εργασίας, όπως η εργασία σε πλατφόρμες και για ίδιο λογαριασμό, η κοινωνική προστασία που ήταν παραδοσιακά προσανατολισμένη προς την κάλυψη εργαζομένων με συμβάσεις πλήρους απασχόλησης αορίστου χρόνου θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να προσαρμοστεί. Σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο, η ικανότητα μίας και μόνης κυβέρνησης να φορολογεί τα ανώτατα εισοδηματικά στρώματα και τους κατόχους πλούτου περιορίζεται όλο και περισσότερο. Η εξασφάλιση δικαιότερης φορολόγησης, μεταξύ άλλων, της ψηφιακής οικονομίας, σύμφωνα με τα προτεινόμενα μέτρα της ΕΕ, αποτελεί προϋπόθεση για ανάπτυξη με λιγότερους αποκλεισμούς.

Η γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης συνιστά πρόκληση για τα συνταξιοδοτικά συστήματα και τα συστήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και μακροχρόνιας φροντίδας. Ο λόγος του αριθμού των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω προς τα άτομα ηλικίας 15-64 ετών προβλέπεται να αυξηθεί, από 28,8 % το 2015 σε 35,1 % το 2025 και σε πάνω από 50 % το 2050. Το γεγονός αυτό έχει σημαντικές επιπτώσεις στη μελλοντική οικονομική ανάπτυξη και την κατανομή των πόρων: θα απαιτηθούν πρόσθετα μέτρα για να διασφαλιστεί τόσο η δημοσιονομική βιωσιμότητα όσο και η επαρκής κάλυψη. Ιδιαίτερος ανησυχητικός είναι η κατάσταση των νέων, καθώς ενδέχεται να βρεθούν αντιμέτωποι με διπλή επιβάρυνση: να πρέπει να καταβάλλουν υψηλότερα ποσοστά εισφορών όσο εργάζονται, και να λαμβάνουν χαμηλότερες συντάξεις μετά τη συνταξιοδότηση. Οι κίνδυνοι για την κοινωνία

και τα δημόσια οικονομικά, οι οποίοι σχετίζονται με τη γήρανση του πληθυσμού, θα ήταν δυνατό να μετριαστούν με μια πιο δυναμική και με λιγότερους αποκλεισμούς αγορά εργασίας, καθώς και με μεταρρύθμιση των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας.

3. ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΡΘΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΥΗΜΕΡΙΑ

Η Ευρώπη χρειάζεται να έχει μακροπρόθεσμη θεώρηση και να αυξήσει την κοινωνικοοικονομική της ανθεκτικότητα ώστε να ενισχύσει την ικανότητά της να αντεπεξέρχεται σε κλυδωνισμούς και να δράττει τις νέες ευκαιρίες. Η σταθερή ανάπτυξη που βιώνει σήμερα η Ευρώπη παρέχει το κατάλληλο περιβάλλον για την αντιμετώπιση των εκκρεμών και επειγουσών μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται ώστε να αντεπεξέλθουμε στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε.

Έχει καίρια σημασία να γίνουν οι κατάλληλες επιλογές πολιτικής σήμερα ώστε να επιτευχθεί υψηλότερη και δικαιότερη ανάπτυξη, καλύτερες θέσεις απασχόλησης και ενισχυμένη ικανότητα εξομάλυνσης των επιπτώσεων από τους παγκόσμιους οικονομικούς κύκλους. Ένα συνεκτικό σύνολο προτεραιοτήτων είναι ουσιώδες προκειμένου να καθοδηγούνται τα εθνικά σχέδια μεταρρυθμίσεων και να συμπληρώνονται οι προσπάθειες που καταβάλλονται σε επίπεδο ΕΕ. Τα κλειδιά για τη μελλοντική ευημερία εξακολουθούν να είναι: 1) η υλοποίηση επενδύσεων υψηλής ποιότητας· 2) η έμφαση σε μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν την αύξηση της παραγωγικότητας, την αποφυγή των αποκλεισμών και τη θεσμική ποιότητα· και 3) η συνέχιση της εξασφάλισης μακροοικονομικής σταθερότητας και υγιών δημόσιων οικονομικών.

Υλοποίηση επενδύσεων υψηλής ποιότητας

Οι επενδύσεις παρέχουν την κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης. Τα κράτη μέλη πρέπει να συνεχίσουν να προάγουν ένα περιβάλλον ευνοϊκό για επενδύσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη. Οι καλά στοχευμένες δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις θα πρέπει να συμβαδίζουν με ένα καλά σχεδιασμένο σύνολο διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Οι επενδύσεις θα πρέπει να δημιουργούν ή να αναβαθμίζουν στρατηγικές υποδομές, να ενισχύουν το ανθρώπινο δυναμικό για τη μελλοντική ανταγωνιστικότητα και να βελτιώνουν τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης. Θα πρέπει επίσης να συμβάλλουν στην υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για μετάβαση σε κυκλική οικονομία με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές, στηρίζοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Οι επενδύσεις που ενισχύουν την περιβαλλοντική βιωσιμότητα είναι, πράγματι, δυνατό να τονώσουν την παραγωγικότητα σε ολόκληρη την οικονομία, μέσω μεγαλύτερης αποδοτικότητας των πόρων και μειωμένου κόστους των παραγωγικών συντελεστών.

Υπάρχουν σημαντικά επενδυτικά κενά στην έρευνα και την καινοτομία,⁷ καθώς και στις ψηφιακές υποδομές και τα άυλα στοιχεία ενεργητικού. Η άνοδος των ψηφιακών τεχνολογιών αλλάζει εκ βάθρων τη δυναμική της καινοτομίας. Τα αποτελέσματα δικτύου και η πολυπλοκότητα της διαδικασίας καινοτομίας αυξάνονται. Τα οφέλη από την καινοτομία

⁷ Επί του παρόντος, η ΕΕ επενδύει το 2,03 % του ΑΕΠ στην έρευνα και την ανάπτυξη, απέχοντας πολύ από την επίτευξη του συνολικού στόχου για 3 % του ΑΕΠ, και εξακολουθεί να υστερεί σημαντικά σε σχέση με άλλες προηγμένες οικονομίες, όπως οι ΗΠΑ (2,79 %), η Ιαπωνία (3,29 %) και η Νότια Κορέα (4,23 %).

βρίσκονται συγκεντρωμένα σε ολιγάριθμες κορυφαίες εταιρείες που έχουν επιτύχει ισχυρούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας. Για να εξασφαλιστεί ευρύτερη αύξηση της παραγωγικότητας με κινητήρια δύναμη την καινοτομία, χρειάζεται ευρύτερη διάχυση και αξιοποίηση της καινοτομίας σε ολόκληρη την ΕΕ. Οι επενδύσεις θα πρέπει να στηρίζουν την ενίσχυση των διασυνδέσεων μεταξύ επιστημονικού και επιχειρηματικού κόσμου, με μεγαλύτερη έμφαση στη διάδοση της καινοτομίας και στη δημιουργία νέων αγορών, στην επέκταση ψηφιακών υποδομών (π.χ. ευρυζωνικές επικοινωνίες και ψηφιοποίηση μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων), καθώς και στην ανάπτυξη της κατάλληλης δέσμης δεξιοτήτων.

Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και τις δεξιότητες είναι ζωτικής σημασίας για την αύξηση της παραγωγικότητας και τη διατήρηση της απασχόλησης στο πλαίσιο των ραγδαίων αλλαγών και της ψηφιοποίησης. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξοπλίζουν τους νέους με δεξιότητες συναφείς προς τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, ενισχύοντας και ενθαρρύνοντας, παράλληλα, τη διά βίου μάθηση. Θα πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στην προσαρμοστικότητα του εργατικού δυναμικού, ιδίως των ατόμων χαμηλής ειδίκευσης, για να εξασφαλίζεται η βέλτιστη αξιοποίηση της τεχνολογικής προόδου. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται επίσης για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση, οι οποίες εξακολουθούν να υφίστανται στα περισσότερα κράτη μέλη.

Πλαίσιο: Δεξιότητες και γνώσεις για την αυριανή ανάπτυξη

Οι δημόσιες επενδύσεις υψηλής ποιότητας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι το κλειδί για να τονωθεί μια ανάπτυξη βιώσιμη, χωρίς αποκλεισμούς και με ένταξη γνώση . Τα μέτρια εκπαιδευτικά αποτελέσματα έχουν μείζονες επιπτώσεις στα μελλοντικά ποσοστά απασχόλησης, τα επίπεδα φτώχειας και την ανταγωνιστικότητα. Οι ανατρεπτικές επιπτώσεις της καινοτομίας στον χώρο εργασίας καθιστούν ακόμη καθοριστικότερη την ποιοτική εκπαίδευση και κατάρτιση. Στα περισσότερα κράτη μέλη, για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η αποδοτικότητα των επενδύσεων που αποσκοπούν στην ανύψωση του μορφωτικού επιπέδου και η συνάφειά τους με την αγορά εργασίας θα ήταν δυνατό να βελτιωθούν περαιτέρω.

Η εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην ποιοτική εκπαίδευση και η επίτευξη εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων υψηλής ποιότητας έχουν ζωτική σημασία. Για τον σκοπό αυτό απαιτούνται επαρκείς επενδύσεις. Πρωταρχική σημασία έχει η ύπαρξη γενικής στρατηγικής προσέγγισης, η οποία πρέπει συχνά να αρχίζει με την εξασφάλιση πρόσβασης σε ποιοτική προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, ως ένα πρώτο βήμα για την επιτυχία στην εκπαίδευση και την απασχόληση σε μεγαλύτερη ηλικία. Επιπλέον, προτεραιότητα για δράση θα πρέπει να αποτελεί η ενίσχυση βασικών δεξιοτήτων, μαζί με την ενίσχυση της αρχικής εκπαίδευσης και της συνεχούς επαγγελματικής εξέλιξης εκπαιδευτικών και εκπαιδευτών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να ενισχύουν τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και να τα καθιστούν πιο ελκυστικά ως πρώτη επιλογή, αυξάνοντας την ευελιξία και την ευθυγράμμισή τους με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, και παρέχοντας περισσότερες δυνατότητες μάθησης στον χώρο της εργασίας και μαθητείας. Χρειάζονται επίσης προσπάθειες για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Η επεξεργασία μιας στρατηγικής προσέγγισης όσον αφορά τη διά βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι ζωτικής σημασίας. Για να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα και η προσαρμοστικότητα των ατόμων στην αλλαγή, η λήψη μέτρων πολιτικής θα πρέπει να στηρίζει την ενεργό συμμετοχή όλων των ενηλίκων σε δραστηριότητες επανεκπαίδευσης ή αναβάθμισης των δεξιοτήτων. Η υγιής αγορά εργασίας και η συλλογή πληροφοριών για τις δεξιότητες θα πρέπει να αποτελούν τη βάση των αποφάσεων για τις δαπάνες και να συμβάλλουν στην πρόβλεψη πιθανών αναγκών αναδιάρθρωσης. Η επιτυχία των στρατηγικών για δια βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από υπηρεσίες καθοδήγησης και υποστήριξης σε όλα τα στάδια της μάθησης. Θα πρέπει να ενταθούν τα μέτρα για την παροχή πρόσβασης στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων για ενηλίκους χαμηλής ειδίκευσης (συμπεριλαμβανομένων των οριζόντιων και των ψηφιακών δεξιοτήτων), έτσι ώστε να τους παρέχεται συνδρομή για την απόκτηση προσόντων συναφών με την αγορά εργασίας. Με τον τρόπο αυτό θα στηριχθεί η ένταξη των μεταναστών και θα αξιοποιηθούν καλύτερα οι δεξιότητες και τα προσόντα τους.

Η τρέχουσα οικονομική ανάπτυξη θα πρέπει να οδηγήσει στην εμπροσθοβαρή πραγματοποίηση επενδύσεων στον εκσυγχρονισμό και την απεξάρτηση της βιομηχανίας, των μεταφορών και των συστημάτων ενέργειας της Ευρώπης από τις ανθρακούχες εκπομπές. Οι επενδύσεις σε υποδομές σε αυτούς τους τομείς θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες μελλοντικές ανάγκες και να διευκολύνουν την είσοδο των επιχειρήσεων της ΕΕ στις διεθνείς αλυσίδες αξίας εντός της ενιαίας αγοράς και πέρα από αυτή. Χρειάζεται συνεχής αποσύνδεση της χρήσης της ενέργειας και των πόρων από την οικονομική ανάπτυξη ώστε να επιτευχθούν οι ενεργειακοί και κλιματικοί στόχοι της ΕΕ για το 2030, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί δυνάμει της συμφωνίας του Παρισιού. Ένα από τα κλειδιά για να παραμείνει η Ευρώπη ανταγωνιστική σε παγκόσμιο επίπεδο και να αυξήσει την παραγωγικότητα χωρίς υπονόμηση του βιοτικού επιπέδου είναι οι η πραγματοποίηση επενδύσεων στην κυκλική οικονομία με χαμηλές ανθρακούχες εκπομπές, μεταξύ άλλων,

μέσω της καινοτομίας. Η αναβάθμιση των υποδομών μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των επενδύσεων στην έξυπνη, βιώσιμη και ασφαλή κινητικότητα, καθώς και την κινητικότητα μηδενικών εκπομπών, εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση σε αρκετά κράτη μέλη. Χρειάζονται στοχευμένες επενδύσεις στην κατασκευή κατοικιών, σε συνδυασμό με απλουστευμένους εθνικούς κανονισμούς, ώστε η στέγαση να γίνει πιο προσιτή οικονομικά και να καμφθεί η κατανάλωση ενέργειας.

Χρειάζεται πληρέστερη αξιοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων, προερχόμενων από εύρυθμα λειτουργούσες και ολοκληρωμένες κεφαλαιαγορές. Καθώς η ΕΕ ολοκληρώνει την υλοποίηση του σχεδίου δράσης της για την οικοδόμηση ένωσης κεφαλαιαγορών,⁸ η πλήρης πολυμορφία των ευρωπαϊκών κεφαλαιαγορών, οι οποίες ποικίλλουν, από παγκόσμιους κόμβους έως περιφερειακά ολοκληρωμένα δίκτυα και τοπικές πρωτοβουλίες, θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω για τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων, καθώς και την προώθηση της ανεξάρτητης από τις ανθρακούχες εκπομπές και τη μετάβαση προς μια πιο βιώσιμη οικονομία.

Οι προτάσεις της Επιτροπής για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ στηρίζουν πλήρως την υλοποίηση περισσότερων και καλύτερων επενδύσεων από τις εθνικές αρχές και τον ιδιωτικό τομέα. Όπως προαναφέρθηκε, η Επιτροπή προτίθεται να εξασφαλίσει αποτελεσματικότερους συνδέσμους μεταξύ του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της χρηματοδότησης της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 (βλ. πίνακα κατωτέρω). Επιπλέον, το νέο πρόγραμμα InvestEU⁹ θα συνενώσει υπό την ίδια στέγη την πληθώρα ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών μέσων που είναι διαθέσιμα για τη στήριξη των επενδύσεων. Το πρόγραμμα αυτό θα απλουστεύσει τη χρηματοδότηση της ΕΕ για έργα στρατηγικών επενδύσεων στην Ευρώπη και θα την καταστήσει αποδοτικότερη και πιο ευέλικτη. Με την ενίσχυση υφιστάμενων πρακτικών στο πλαίσιο του επόμενου πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, τα προγράμματα της ΕΕ θα χρησιμοποιηθούν με τρόπο συνεκτικό για να μεγιστοποιηθεί η προστιθέμενη αξία της χρηματοδότησης της ΕΕ και να στηριχθούν μεταρρυθμίσεις σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, με απώτερο στόχο την αποδοτική υλοποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής της ΕΕ.

⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών. Σχέδιο Δράσης για την Οικοδόμηση Ένωσης Κεφαλαιαγορών, COM/2015/0468 final.

⁹ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος InvestEU, COM/2018/439 final.

Πλαίσιο: Καλύτερη ευθυγράμμιση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της χρηματοδότησης της ΕΕ για τη συνοχή

Η αντιμετώπιση των προκλήσεων που προσδιορίζονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου έχει καίρια σημασία για την τόνωση των επενδύσεων και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους όσον αφορά την επίτευξη καλύτερης κοινωνικοοικονομικής και εδαφικής συνοχής σε ολόκληρη την ΕΕ. Ταυτόχρονα, σε ορισμένες περιπτώσεις χρειάζονται επενδύσεις για να στηριχθεί η υλοποίηση των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Ήδη υφίστανται επίσημοι σύνδεσμοι μεταξύ της χρηματοδότησης της ΕΕ για τη συνοχή και του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών μέσω του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η δημιουργία ακόμη μεγαλύτερων συνεργειών και συμπληρωματικότητας μεταξύ τους μπορεί να ωφελήσει σε βάθος και τις δύο διαδικασίες.

Για να επιτευχθεί αυτό, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο του 2019 θα ενισχύσει την εστίασή του στην εκτίμηση των επενδυτικών αναγκών με σκοπό την καθοδήγηση των αποφάσεων προγραμματισμού για την περίοδο 2021-2027. Στην ανάλυση των ανά χώρα εκθέσεων του 2019 θα εξετάζονται οι επενδυτικές ανάγκες σε κάθε χώρα, συμπεριλαμβανομένων των τομεακών και περιφερειακών πτυχών, κατά περίπτωση. Με βάση αυτήν την ανάλυση, σε νέο παράρτημα των ανά χώρα εκθέσεων θα προσδιορίζονται οι επενδυτικές ανάγκες που είναι σημαντικές για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ και το Ταμείο Συνοχής κατά την περίοδο 2021-2027. Έτσι θα παρασχεθούν στέρεα αναλυτικά δεδομένα για τον διάλογο με τα κράτη μέλη σχετικά με τον προγραμματισμό.

Με βάση τις ανά χώρα εκθέσεις, η Επιτροπή προτίθεται επίσης να προσδιορίσει, στο πλαίσιο των προτάσεων της για τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2019, τομείς προτεραιότητας για δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις ώστε να διευκολυνθεί περαιτέρω η υλοποίηση μεταρρυθμίσεων που ενισχύουν την ανάπτυξη.

Έμφαση σε μεταρρυθμιστικές προσπάθειες για αύξηση της παραγωγικότητας, αποφυγή των αποκλεισμών και θεσμική ποιότητα

Οι ποιοτικές επενδύσεις πρέπει να συμβαδίζουν με το κατάλληλο σύνολο διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων. Για μια μακρόπνοη προσέγγιση όσον αφορά την ανάπτυξη απαιτείται ανανέωση της εστίασης των εθνικών μεταρρυθμιστικών προσπαθειών σε τρεις βασικούς τομείς: αύξηση της παραγωγικότητας, αποφυγή των αποκλεισμών και θεσμική ποιότητα.

Η μεγαλύτερη αύξηση της παραγωγικότητας θα πρέπει να αποτελεί κεντρικό στόχο των εθνικών μεταρρυθμίσεων. Για την ευρύτερη και ταχύτερη αξιοποίηση των τεχνολογιών που ενισχύουν την παραγωγικότητα απαιτούνται στοχευμένα μέτρα προώθησης των συναφών επενδύσεων (π.χ. φορολογικά κίνητρα), ανάπτυξη δεξιοτήτων και ενίσχυση των συνδέσμων μεταξύ συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και επιχειρήσεων. Προηγμένες ψηφιακές τεχνολογίες, όπως η υπολογιστική υψηλών επιδόσεων, η κυβερνοασφάλεια και η τεχνητή νοημοσύνη, είναι πλέον αρκετά ώριμες για να χρησιμοποιηθούν και να αναβαθμιστούν. Οι τεχνολογίες αυτές είναι δυνατό να δημιουργήσουν νέες πηγές εσόδων και θέσεις απασχόλησης, αν παρέχονται τα κατάλληλα κίνητρα στις επιχειρήσεις.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναλάβουν τόσο συλλογική όσο και μεμονωμένη ευθύνη για την ενιαία αγορά ώστε να αποδεσμεύσουν την ανεκμετάλλευτη δυναμική της. Μαζί με την καινοτομία και τη διάχυση της τεχνολογίας, η εύρυθμη λειτουργία των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών αποτελεί βασική κινητήρια δύναμη αύξησης της παραγωγικότητας, διότι καθιστά δυνατή την αποδοτικότερη κατανομή των πόρων. Μολονότι ορισμένα κράτη

μέλη διαθέτουν ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον, άλλα χρειάζονται βαθύτερες μεταρρυθμίσεις ώστε να διευκολυνθεί η είσοδος και η έξοδος για τις αγορές αγαθών και υπηρεσιών. Ιδιαίτερα αναγκαίες είναι οι μεταρρυθμίσεις στις αγορές ενέργειας, τηλεπικοινωνιών, μεταφορών, επιχειρηματικών υπηρεσιών και λιανικής. Εξακολουθούν να υφίστανται προστατευόμενες προσοδοθηρικές συμπεριφορές που καθυστερούν την εισαγωγή καινοτομιών και νέων επιχειρηματικών μοντέλων, μεταξύ άλλων, της συνεργατικής και της κυκλικής οικονομίας. Σε πολλές περιπτώσεις, τα πλαίσια αφερεγγυότητας δεν είναι αρκετά αποτελεσματικά ώστε να αποδεσμεύσουν πόρους για νέες επιχειρήσεις.

Χρειάζονται περαιτέρω μεταρρυθμίσεις για να επιτευχθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της ευελιξίας και της ασφάλειας στην αγορά εργασίας. Η εργατική νομοθεσία και τα κοινωνικά συστήματα θα πρέπει να παρέχουν ασφάλεια σε όλα τα είδη εργαζομένων, να διευκολύνουν τις μεταβάσεις μεταξύ θέσεων και καθεστώτων απασχόλησης, να προάγουν την κινητικότητα και την ευελιξία, ενώ παράλληλα να καταπολεμούν καλύτερα τον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας και τη φτώχεια των εργαζομένων. Καίριας σημασίας είναι, εν προκειμένω, οι αποτελεσματικότερες ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, τα φορολογικά κίνητρα και τα κίνητρα πολιτικής που αποσκοπούν στη διεύρυνση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας θα μπορούσαν επίσης να δημιουργήσουν σημαντικές ευκαιρίες για αύξηση της παραγωγικότητας.

Η αποφυγή των αποκλεισμών θα πρέπει επίσης να βρίσκεται στον πυρήνα των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών, για να διασφαλίζεται ότι η αύξηση της παραγωγικότητας αποφέρει οφέλη για όλους τους πολίτες. Αυτό απαιτεί μεγαλύτερη έμφαση στην ποιοτική εκπαίδευση, κατάρτιση και εκπαίδευση ενηλίκων, ιδίως για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης (βλ. πλαίσιο ειδικά για το θέμα), κατάλληλο και καινοτόμο σχεδιασμό των συστημάτων φορολογίας και παροχών, καθώς και συνεχή ή βελτιωμένη πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, παιδικής φροντίδας και μακροχρόνιας περίθαλψης.

Η αύξηση των μισθών, ως αποτέλεσμα της αύξησης της παραγωγικότητας, μπορεί να μειώσει τις ανισότητες και να στηρίξει την ανοδική σύγκλιση του βιοτικού επιπέδου. Κατά μέσο όρο, η εξέλιξη των πραγματικών μισθών συνέχισε να υστερεί σε σχέση με την παραγωγικότητα το 2017, ακολουθώντας μια πιο μακροπρόθεσμη τάση. Σε ένα πλαίσιο μείωσης της κάλυψης από συλλογικές διαπραγματεύσεις, οι πολιτικές ενίσχυσης της θεσμικής ικανότητας των κοινωνικών εταίρων θα μπορούσαν να είναι επωφελείς σε χώρες όπου ο κοινωνικός διάλογος είναι ανεπαρκής ή έχει επηρεαστεί αρνητικά από την κρίση.

Για την καταπολέμηση της φτώχειας και των ανισοτήτων απαιτούνται επίσης αποδοτικά συστήματα φορολογίας και παροχών χωρίς αποκλεισμούς. Οι εθνικές μεταρρυθμίσεις των συστημάτων φορολογίας και παροχών θα πρέπει να επικεντρώνουν στην καταλληλότητα των παροχών και της κάλυψης, καθώς και στη βελτιστοποίηση των κινήτρων για τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η καταπολέμηση της φορολογικής απάτης, της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής διατηρεί την ουσιαστική της σημασία προκειμένου να εξασφαλίζεται δίκαιος επιμερισμός των βαρών μεταξύ

φορολογουμένων και φορολογικά έσοδα για επενδύσεις σε υψηλής ποιότητας δημόσιες υπηρεσίες. Σε ολόκληρη την ΕΕ, μόνο η φοροαποφυγή των εταιρειών εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 50-70 δισ. EUR ετησίως.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προωθούν περαιτέρω πολιτικές ενεργοποίησης και κοινωνικής ένταξης, καθώς και την καθολική πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας. Είναι ιδιαίτερος αναγκαία η ανάληψη δράσης πολιτικής ώστε να προάγεται η συμμετοχή εργαζομένων σε άτυπη απασχόληση και των αυτοαπασχολούμενων στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης. Η διεύρυνση της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας (π.χ. παιδική φροντίδα ή μακροχρόνια περίθαλψη) θα διασφαλίσει περισσότερες ευκαιρίες για να εισέρχονται ή να παραμένουν οι γυναίκες στην απασχόληση και θα μειώσει τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των παιδιών και των ευπαθών ομάδων. Η ευρύτερη κοινωνική ένταξη των μεταναστών θα στηριχθεί με περισσότερες αποδοτικές πολιτικές ένταξης στην αγορά εργασίας. Για να εξασφαλιστεί η δημοσιονομική βιωσιμότητα και να διατηρηθεί η καθολική πρόσβαση σε ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τα κράτη μέλη πρέπει να ενισχύσουν την οικονομική αποδοτικότητα επενδύοντας στην καινοτομία, ενισχύοντας την ενσωμάτωση της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στα επίπεδα της πρωτοβάθμιας, της ειδικευμένης εξωνοσοκομειακής και της νοσοκομειακής περίθαλψης, καθώς και ενισχύοντας τους συνδέσμους με την κοινωνική μέριμνα για την κάλυψη των αναγκών του γηράσκοντος πληθυσμού. Απαιτείται, επίσης, μεγαλύτερη έμφαση στην πρόληψη, για τη στήριξη αυτών των προσπαθειών.

Η εύρυθμη λειτουργία των δημόσιων οργανισμών συμβάλλει στην υψηλότερη ανάπτυξη και αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση άλλων μεταρρυθμίσεων. Από εμπειρικές αναλύσεις προκύπτει ότι η βελτίωση της θεσμικής ποιότητας συνδέεται εν γένει με την αύξηση της παραγωγικότητας. Η σύνδεση αυτή περιλαμβάνει στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματικότητα της δημόσιας διοίκησης, τον βαθμό ψηφιοποίησης των δημόσιων υπηρεσιών, την ποιότητα και τη σταθερότητα του κανονιστικού περιβάλλοντος, την καταπολέμηση της διαφθοράς και τον σεβασμό του κράτους δικαίου. Όλες αυτές οι πτυχές μπορούν να έχουν επιπτώσεις στις επενδυτικές αποφάσεις και θα μπορούσαν να βελτιωθούν με την ευρύτερη ανταλλαγή και εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών της ΕΕ. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να εστιάσουν συστηματικότερα στην ποιότητα της διακυβέρνησης και να αντιμετωπίσουν ενεργά τις ελλείψεις.

Το κράτος δικαίου, τα αποτελεσματικά συστήματα δικαιοσύνης και τα σταθερά πλαίσια καταπολέμησης της διαφθοράς είναι καθοριστικής σημασίας για την προσέλκυση επιχειρήσεων και τη διευκόλυνση της οικονομικής ανάπτυξης. Η σημασία αυτή σχετίζεται, ιδίως, με την ανεξαρτησία και την αποδοτικότητα των δικαστικών συστημάτων, καθώς και με μια συνολική προσέγγιση της καταπολέμησης της διαφθοράς η οποία συνδυάζει την πρόληψη, την αποτελεσματική δίωξη και την επιβολή κυρώσεων. Τα παραπάνω πρέπει να συνδυάζονται με τη διαφάνεια και την ακεραιότητα στον δημόσιο τομέα, την αποτελεσματική νομική προστασία των μαρτύρων δημοσίου συμφέροντος, την παρουσία ανεξάρτητων μέσων ενημέρωσης και την ενίσχυση της συνεργασίας με την κοινωνία των πολιτών. Σε ορισμένα κράτη μέλη, η ενίσχυση της επιβολής του νόμου πρέπει να

συμπληρωθεί με στέρεες πολιτικές πρόληψης και κίνητρα για τη χρήση ηλεκτρονικών συστημάτων πληρωμών ή ψηφιακών λύσεων για την καταπολέμηση της παραοικονομίας.

Η σημερινή, ακόμη ευνοϊκή, οικονομική ανάπτυξη προσφέρει βέλτιστες συνθήκες για επιτυχή υλοποίηση μεταρρυθμίσεων, ωστόσο σε ορισμένες χώρες οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες χάνουν τη δυναμική τους. Για να στηρίξει και να ενθαρρύνει τη συνεχή υλοποίηση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών σε εθνικό επίπεδο, η Επιτροπή πρότεινε τη δημιουργία του προγράμματος στήριξης μεταρρυθμίσεων¹⁰. Αυτό το νέο δημοσιονομικό μέσο της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 αναμένεται να παράσχει οικονομικά κίνητρα για μεταρρυθμίσεις και αυξημένη τεχνική βοήθεια, με βάση την επιτυχία του τρέχοντος Προγράμματος Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων και την υψηλή ζήτηση για αυτό.

Εξασφάλιση μακροοικονομικής σταθερότητας και υγιών δημόσιων οικονομικών

Οι μακροοικονομικές ανισορροπίες στην ΕΕ έχουν μειωθεί, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν τρωτά σημεία. Μια συνολική επαναξιολόγηση των κινδύνων στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές θα μπορούσε να παρακινήσει τους επενδυτές να επαναξιολογήσουν κινδύνους που κληροδοτήθηκαν, όπως υψηλά επίπεδα χρέους, αδυναμίες που εξακολουθούν να υπάρχουν στους τραπεζικούς τομείς και περιορισμένα περιθώρια άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής σε ορισμένα κράτη μέλη. Επομένως, περαιτέρω διόρθωση μεγάλων ανισορροπιών αποθεμάτων σημαίνει περαιτέρω μειώσεις του υψηλού ιδιωτικού και δημόσιου χρέους και πρόσθετη ενίσχυση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Με τον τρόπο αυτό θα βοηθηθεί η δημιουργία των αναγκαίων δημοσιονομικών περιθωρίων για να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα, να δημιουργηθούν ικανότητες για την αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων και να ελευθερωθούν πόροι για μελλοντικές επενδύσεις.

Ουσιαστική σημασία εξακολουθούν να έχουν οι αξιόπιστες δράσεις για την επίτευξη των συμφωνηθέντων δημοσιονομικών στόχων, σύμφωνα με τους κοινούς ευρωπαϊκούς κανόνες. Σε πολλές χώρες, το χρέος παραμένει υψηλό, μειώνοντας τα περιθώρια απορρόφησης αρνητικών εισοδηματικών κλυδωνισμών. Καθώς η οικονομία εξακολουθεί να αναπτύσσεται, έχει έρθει η στιγμή να δημιουργηθούν τα δημοσιονομικά αποθέματα που χρειάζονται για να αντιμετωπιστεί η επόμενη ύφεση και να μετριαστούν οι πιθανές επιπτώσεις στην απασχόληση και την κοινωνία. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν μειώσει το δημόσιο χρέος τους και έχουν επιτύχει ή υπερβεί τον μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό τους στόχο, δημιουργώντας δυνατότητες για υψηλότερες δημόσιες επενδύσεις για τη στήριξη της δυναμικής ανάπτυξης. Ωστόσο, αρκετά άλλα εξακολουθούν να βαρύνονται με υψηλά επίπεδα δημόσιου χρέους, τα οποία περιορίζουν την ικανότητά τους να επενδύουν για το μέλλον. Οι εν λόγω χώρες έχουν επίσης σημειώσει μικρότερη πρόοδο όσον αφορά τη μείωση του δημόσιου χρέους κατά τα τελευταία έτη. Οι χώρες αυτές θα πρέπει να αξιοποιήσουν την τρέχουσα οικονομική επέκταση για να δημιουργήσουν αποθέματα, να ενισχύσουν περαιτέρω τα δημόσια οικονομικά τους, ιδίως από πλευράς διάρθρωσης, καθώς και να θέσουν σε προτεραιότητα δαπάνες για στοιχεία που προάγουν την ανθεκτικότητα και το αναπτυξιακό

¹⁰ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση του προγράμματος Στήριξης Μεταρρυθμίσεων, COM/2018/391 final.

δυναμικό. Το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης παρέχει σαφείς κανόνες για να διασφαλίζονται υπεύθυνες δημοσιονομικές πολιτικές.

Η βελτίωση της ποιότητας και της σύνθεσης των δημόσιων οικονομικών είναι σημαντική για τη διασφάλιση μακροοικονομικής σταθερότητας και αποτελεί καθοριστικό στοιχείο της δημοσιονομικής πολιτικής των κρατών μελών. Στο σκέλος των εσόδων, θα πρέπει να καθιερωθούν αποδοτικά φορολογικά συστήματα που παρέχουν κίνητρα για επενδύσεις και ανάπτυξη. Απαιτούνται επίσης προσπάθειες στο σκέλος των δαπανών, μέσω της επανεξέτασης των δαπανών και δίνοντας προτεραιότητα σε δαπάνες που προάγουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και την ισότητα.

Επίσης καίριας σημασίας είναι η διασφάλιση μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών. Οι άνθρωποι σήμερα ζουν περισσότερα χρόνια υγιούς ζωής, αλλά η δημογραφική αλλαγή ασκεί επίσης αυξανόμενη πίεση στα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας. Εξακολουθούν να έχουν ουσιαστική σημασία οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στην προσαρμογή της ισορροπίας μεταξύ εργασιακού βίου και συνταξιοδότησης, καθώς και στη στήριξη της επικουρικής συνταξιοδοτικής αποταμίευσης. Η υλοποίηση τέτοιων μεταρρυθμίσεων είναι συχνά δύσκολη από πολιτική άποψη και θα πρέπει να αποφεύγεται η αναστροφή τους, διότι θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο τη δημοσιονομική βιωσιμότητα, να μειώσει το αναπτυξιακό δυναμικό και τη διαγενεακή δικαιοσύνη. Η βελτίωση της διακυβέρνησης των δημόσιων συμβάσεων θα μπορούσε, επίσης, να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό σε αποδοτικότερες δημόσιες δαπάνες σε αρκετά κράτη μέλη.

Η ανθεκτικότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα έχει βελτιωθεί, ωστόσο πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για τη μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων και την ενίσχυση του εποπτικού πλαισίου. Αν και ορισμένα κράτη μέλη σημείωσαν σημαντική πρόοδο στη μείωση των συσσωρευμένων μη εξυπηρετούμενων δανείων, σε άλλα χρειάζονται περισσότερες προσπάθειες, μεταξύ άλλων σχετικά με την αφερεγγυότητα. Η έγκριση των μέτρων που πρότεινε η Επιτροπή τον Μάρτιο του 2018,¹¹ σύμφωνα με το σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ευρώπη,¹² θα στηρίξει αυτές τις εξελίξεις. Πρέπει να αξιοποιηθούν περαιτέρω οι ευκαιρίες που παρέχονται από τις τεχνολογικές εξελίξεις και μια πλήρως ολοκληρωμένη αγορά εντός μιας ολοκληρωμένης τραπεζικής ένωσης. Πρέπει να προσαρμοστούν τα μακροπρόληπτικά πλαίσια ώστε να αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι υπερθέρμανσης και να προλαμβάνεται η δημιουργία νέων ανισορροπιών. Τα εθνικά εποπτικά πλαίσια και ο συντονισμός τους θα πρέπει να βελτιωθούν περαιτέρω για να εξασφαλίζεται η πλήρης υλοποίηση των κανόνων της ΕΕ για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η κατάλληλη πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων από τις τράπεζες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ

¹¹ Η δέσμη περιλαμβάνει πρόταση οδηγίας για τους διαχειριστές πιστώσεων, τους αγοραστές πιστώσεων και την ανάκτηση εξασφαλίσεων, πρόταση κανονισμού που τροποποιεί τον κανονισμό για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, καθώς και στρατηγικό σχέδιο για τη σύσταση εθνικών εταιρειών διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων.

¹² Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με το σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στην Ευρώπη, της 11ης Ιουλίου 2017.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της χρειάζονται αποφασιστική και συντονισμένη δράση πολιτικής για να εκπληρώσουν την υπόσχεση για μελλοντική βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, ιδίως εν όψει της αυξανόμενης αβεβαιότητας παγκοσμίως. Η Ευρώπη πρέπει να αυξήσει το αναπτυξιακό δυναμικό της και την οικονομική και κοινωνική της ανθεκτικότητα, ενισχύοντας έτσι την ικανότητά της να αντεπεξέρχεται σε κλυδωνισμούς και να μετατρέπει μακροπρόθεσμες προκλήσεις σε ευκαιρίες.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη τις προτεραιότητες που προσδιορίζονται από την Επιτροπή με την παρούσα Ετήσια Επισκόπηση της Ανάπτυξης στις εθνικές τους πολιτικές και στρατηγικές, ιδίως κατά την εκπόνηση των εθνικών τους προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων. Αυτό θα πρέπει να γίνει παράλληλα με την επιτάχυνση της υλοποίησης των οικείων προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων και των βασικών μεταρρυθμίσεων που τονίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αξιοποιήσουν πλήρως τα μέσα πολιτικής και χρηματοδότησης που έχουν στη διάθεσή τους σε επίπεδο ΕΕ για να προάγουν επενδύσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη. Θα είναι ιδιαίτερα σημαντικό να εξασφαλιστούν ακόμη μεγαλύτερες συνέργειες μεταξύ προτεραιοτήτων που έχουν καθοριστεί μέσω του συντονισμού των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ και χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής για το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο.

Η Επιτροπή θα συνεχίσει τον διάλογο που έχει καθιερωθεί με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Σκοπός της είναι να επιτευχθεί κοινή αντίληψη όσον αφορά τις πλέον πιεστικές προκλήσεις στις προσεχείς ανά χώρα εκθέσεις και να προσδιοριστούν οι τομείς για δράσεις προτεραιότητας στον επόμενο γύρο των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Η σύσταση εθνικών συμβουλίων παραγωγικότητας θα μπορούσε να ωφελήσει τις εθνικές συζητήσεις όσον αφορά τον τρόπο τόνωσης της παραγωγικότητας με την παροχή υψηλής ποιότητας και ανεξάρτητης ανάλυσης και την ενίσχυση της εθνικής ανάληψης ευθύνης για τις μεταρρυθμίσεις¹³. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι οι κοινωνικοί εταίροι τους και τα εθνικά τους κοινοβούλια συμμετέχουν πλήρως στη διαδικασία μεταρρυθμίσεων. Η συμμετοχή τους, μαζί με την ευρύτερη συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών, είναι θεμελιώδους σημασίας προκειμένου να βελτιωθεί η ανάληψη ευθύνης και η νομιμοποίηση των μεταρρυθμίσεων, καθώς και προκειμένου να επιτευχθούν καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα.

¹³ Επί του παρόντος, δεκατρία κράτη μέλη έχουν διορίσει εθνικό συμβούλιο παραγωγικότητας: η Γαλλία, η Ελλάδα, η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Κύπρος, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία, η Σλοβενία και η Φινλανδία. Τρία κράτη μέλη εκτός της ζώνης του ευρώ έχουν διορίσει εθνικό συμβούλιο παραγωγικότητας: η Δανία, η Ουγγαρία και η Ρουμανία.